

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016223814

Дата перевірки:
02.05.2024 11:41:50 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
02.05.2024 11:47:13 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: Курсова робота_Ряска Таміла

Кількість сторінок: 26 Кількість слів: 4406 Кількість символів: 33683 Розмір файлу: 47.55 KB ID файлу: 1016000943

39% Схожість

Найбільша схожість: 10.4% з Інтернет-джерелом (<http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1281>)

39% Джерела з Інтернету

1000

Сторінка 28

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

5

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Полтавський інститут економіки і права

Кафедра правознавства та фінансів

Курсова робота

з дисципліни «Теорія держави та права» на тему:

«Правова система суспільства»

Виконала:

здобувачка 1 курсу,

групи ПЗ-23-2-р1

Ряски Таміли Андріївни

Науковий керівник: старший викладач

Стрілько Дмитро Леонідович

Полтава 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I. Поняття та критерії класифікації правової системи.....	6
Розділ II. Правові джерела романо-германської правової системи.....	10
Розділ III. Англосаксонська правова система: джерела та особливості	14
Розділ IV. Релігійно-традиційна правова система	19
ВИСНОВКИ.....	22
Список використаної літератури	24

ВСТУП

Актуальність теми. Правова система суспільства є одним з ключових компонентів, що визначає його функціонування, стабільність та розвиток. Ця система відображає складні взаємовідносини між правом, політикою, економікою та соціокультурними факторами. Вона є фундаментом для забезпечення прав та свобод громадян, регулювання взаємин між особами та владними структурами, а також забезпечення правопорядку та справедливості.

Правова система включає в себе комплекс правових норм, законів, інститутів та процедур, які встановлюються для забезпечення порядку та стабільності в суспільстві. Ця система розвивається відповідно до потреб і цінностей суспільства, а також змін в його структурі та функціонуванні.

Правова система є основою для забезпечення порядку та стабільності у суспільстві. Вона визначає правила, які регулюють поведінку людей та взаємодію між ними, що сприяє уникненню конфліктів та забезпечує відносну гармонію.

Захист прав та свобод громадян являється одним з основних напрямків в правовій системі кожної розвиненої країни, оскільки вона створює рамки для захисту прав та свобод людей. Правова система гарантує, що кожен має право на справедливий судовий процес, свободу виразу, релігії та інші базові права.

Правова система встановлює правила для влади та уряду, обмежуючи їх владу та забезпечуючи її відповідність закону. Це важливо для запобігання зловживанням владою та забезпечення відповідальності.

Ефективна правова система сприяє економічному розвитку, забезпечуючи стабільність та передбачуваність для бізнесу та інвесторів. Вона гарантує додержання договорів, захищає права власності та сприяє розвитку підприємництва.

Досить вагомий вплив система права здійснює на розвиток соціокультурних процесів. Вона відображає цінності та культурні особливості суспільства, вона може впливати на рівень соціальної справедливості, рівень довіри громадян до уряду та інші аспекти соціального життя.

Метою права є реалізація однієї з найвищих моральних цінностей, що має загальнолюдське значення, - справедливості. Відповідно до цього обґрунтованим є погляд на право як на нормативно закріплену справедливість.

У світлі постійних змін у суспільстві, технологіях та економіці, розуміння та вдосконалення правової системи є надзвичайно важливим для забезпечення стабільності, розвитку та захисту прав людей.

Об'єкт дослідження включає в себе набір законів, норм, правил і процедур, які регулюють життя громадян та взаємовідносини між ними.

Предметом дослідження є види правових систем суспільства, їх структура, характеристики, ознаки та джерела їх походження.

Мета дослідження полягає в аналізі різних джерел права, їх природи, юридичної сили, взаємозв'язків; розкриття основних принципів, на яких базується правова система, та їх значення для правового регулювання суспільства.

Завдання дослідження:

- ✓ дослідити структуру правової системи суспільства;
- ✓ визначити основні принципи, на яких ґрунтується правова система, такі як принципи правової держави, верховенства права, рівності перед законом тощо;
- ✓ проаналізувати різні джерела права;
- ✓ визначити роль та вплив правової системи на різні аспекти суспільного життя, включаючи політику, економіку, культуру, соціальні відносини тощо.

Ці завдання мають на меті глибоке вивчення та аналіз правової системи суспільства з метою розкриття її ключових аспектів.

Методи дослідження:

- ✓ аналіз літературних джерел;
- ✓ описувальний метод;
- ✓ порівняльний аналіз;
- ✓ історичний метод;

Структура курсової роботи складається зі вступу, 4-ох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ I. Поняття та критерії класифікації правової системи

У процесі становлення та розвитку кожної країни виникають конкретні правові традиції, звичаї, юрисдикційні органи та особливості правового менталітету, які об'єднуються загальним терміном "правова система".

Це одне з найпоширеніших визначень: правова система - це комплекс взаємозалежних та узгоджених юридичних інструментів, які спрямовані на регулювання суспільних відносин та управління юридичними явищами, що виникають внаслідок такого регулювання (правові норми, принципи, свідомість, законодавство, відносини тощо) [1].

Правова система, як будь-яке явище, має свої основні риси, за якими характеризується:

1. Вона є складовою соціальної системи держави.
2. Зазвичай формується в межах конкретної держави, але іноді може виходити за її межі, охоплюючи соціальні системи різних країн.
3. Має різний ступінь розвитку.
4. Формується під впливом об'єктивних історичних чинників, які є унікальними для кожного суспільства і призводять до різноманітності правових систем.
5. Складається з різноманітних елементів.
6. Характеризується цілісністю.
7. Має відносно стійкий характер у часі.
8. Навіть при зміні форм державної організації суспільства, правові системи зберігають свою сутність та основні риси через правонаступництво [2, с. 543].

Існує різноманітність підходів до вивчення поняття правової системи. Щоб краще зрозуміти та систематизувати всі знання, вчені виділили такі основні ознаки:

- Зазвичай формується і функціонує в межах однієї держави.

- Визначається історичними та географічними чинниками розвитку.
- Є складовою соціальної системи держави.
- Має тісні взаємозв'язки з економічними, культурними, політичними, ідеологічними (у випадках існування релігійного права, такого як мусульманське, індуське, іудейське) соціальними підсистемами.
- Відзначається своєю структурною впорядкованістю.
- Є динамічною системою.
- Призначена для досягнення суб'єктом права своїх цілей та забезпечення порядку в суспільстві [3, с. 341].

Структурна впорядкованість є однією з важливих ознак, оскільки система, незважаючи на постійну динаміку, має бути стійкою. Всі її елементи в середині повинні розвиватися взаємозалежно та взаємозв'язку один з одним [4].

Для розуміння права в цілому важливе значення має розуміння поняття правової системи. Для кращого осмислення цього поняття необхідно визначити елементи правової системи, тобто її структуру.

Структура правової системи - це стійка єдність її складових частин. Вона включає в себе правові інструменти та засоби, які в сукупності становлять механізм правового регулювання.

У науковій літературі подається така класифікація елементів правової системи:

- Суб'єкти права - фізичні особи (громадяни, іноземці, особи без громадянства і т. д.), юридичні особи - комерційні і некомерційні організації, держава, соціальні спільноти та інші;
- Правові норми і принципи;
- Правові відносини, правова поведінка, юридична практика, режим функціонування правової системи;
- Правова ідеологія, правосвідомість, правові погляди, правова культура;
- Зв'язки між названими елементами, що визначають результат їх взаємодії

- законність, правопорядок [5].

Типологія або наука класифікації - це метод наукової систематизації, за яким об'єкти групуються за спільними ознаками за допомогою абстрактних теоретичних моделей (типів), в яких фіксуються найважливіші структурні або функціональні особливості досліджуваних об'єктів [6].

Також німецькі вчені К. Цвайгерт і Г. Кетц займалися класифікацією, в основу якої вони поклали правовий критерій "правового стилю". За їх думкою, правовий стиль складається з п'яти чинників: 1) походження і еволюція правової системи; 2) особливості юридичного мислення; 3) специфічні правові інститути; 4) характер джерел права і методи їх тлумачення; 5) ідеологічні фактори.

Правові системи країн, об'єднані в один правовий тип (сім'ю), подібні за структурою нормативно-правового матеріалу. Це виражається в поділі системи права на підсистеми (публічну і приватну) та підрозділи - об'єктивне і суб'єктивне право, загально соціальне і спеціально-соціальне право, природне і позитивне право і т. д. Загальним є поділ норм права за галузями, підгалузями, інститутами та іншими елементами. Однакову структуру має норма права.

Деякі правові системи керуються ідеями свободи суб'єктів, їх формальної рівності, справедливості правосуддя і т.д.; інші віддають перевагу релігійним засадам (мусульманські країни); ще інші - звичаям і традиціям (країни Африки); деякі підтримують ідеї панування закону, що виражає монополію держави в житті суспільства і особи (соціалістичні країни) і т.д [7].

Коли правові системи об'єднуються спільністю історичного формування, структурою права та іншими важливими критеріями, вони утворюють правову сім'ю. Таким чином, виділяють такі правові системи:

- Англо-американська правова сім'я (система загального права або судово-прецедентна).

- Романо-германська сім'я (континентальна).

- Традиційна (звичаєва) правова сім'я.

- Сім'я соціалістичних правових систем.
- Релігійна правова сім'я. [8].

Отже, правова система є самостійною юридичною категорією, формування якої має досить тривалу історію. Тому правова система є об'єктивним історично закономірним явищем. Також вона є динамічною системою, що проявляється у розвитку кожного з її елементів та в цілому, де правові явища взаємопов'язані та взаємозалежні. Таким чином, правова система є цілісним феноменом, який можна розглядати через призму її системних властивостей та порівняння з іншими соціальними системами. Для належного розуміння поняття правової системи необхідно визначити її елементи, тобто структуру.

РОЗДІЛ II. Правові джерела романо-германської правової системи

Романо-германська правова сім'я (континентальна) – це сукупність національних правових систем країн континентальної Європи, що мають схожість історичного генезису на основі давньоримського права та його пристосування (разом з канонічним правом і місцевими звичаями) до нових національних умов, спільні засади правового регулювання, подібні риси структури права з поділом на публічне і приватне право, одноманітне розуміння природи норми права як правила поведінки загального характеру, єдність системи форм (джерел) права, основною з яких є нормативно-правовий акт. Основними рисами романо-германської правової сім'ї є:

- домінування суб'єктивних прав і свобод, а не обов'язків людини. Право країн континентальної Європи є одним з найбільш гуманістично спрямованих у світі, що підтверджується чинністю відповідних регіональних міжнародно-правових документів, зокрема Європейською Конвенцією про захист прав та основоположних свобод людини від 4 листопада 1950 р.;
- провідна роль у формуванні правових норм відводиться законодавцю, який визначає характер норми права як загального правила поведінки
- єдина ієрархічно побудована система форм (джерел) права, домінуюче місце в якій посідає нормативний акт, наявність писаних конституцій як основних законів держави;
- правовий звичай є другорядною формою (джерелом) права. Звичай діє як «доповнення до закону», сфери застосування звичаю «крім закону»

і «проти закону» дуже обмежені прогресом кодифікації, хоч існування таких й не заперечується [9, с.140].

Романо-германське сімейне право складається з двох підсистем: публічного права та приватного права. Публічне право — це сукупність правових норм, що регулюють відносини у сфері публічних (національних) інтересів громадян (наприклад, до підсистем публічного права належать конституційне право, кримінальне право, фіскальне право, міжнародне публічне право). Приватне право — сукупність правових норм, які регулюють інтереси громадян у сфері приватних інтересів (наприклад, до галузей приватноправових підсистем належать цивільне право, сімейне право, міжнародне приватне право). Романо-германську правову систему ще називають системою кодифікованого права, оскільки вона характеризується високим ступенем узагальнення і кодифікації національного права, тобто наявністю численних правових кодексів [10, с.165].

Романо-германська правова сім'я також відома як континентальна правова сім'я, оскільки центром її розвитку вважається континентальна Європа. Романо-германську правову сім'ю можна поділити на романську правову сім'ю (Італія, Франція та Іспанія), скандинавську правову сім'ю (Швеція, Данія, Норвегія та Фінляндія), германську правову сім'ю (Німеччина та Австрія), слов'янську правову сім'ю (Україна, Росія та Білорусь), японську правову систему, латиноамериканську правову сім'ю (Аргентина, Бразилія, Чилі, Гана, Уругвай та ін.). Аргентина, Бразилія, Чилі, Парагвай та Уругвай). Однак романо-германське право має свої особливості, притаманні лише окремим країнам.

До особливостей національних правових систем країн, що належать до романо-германської правової сім'ї, можна віднести характер кодифікованого права, галузевий поділ правової системи, диференціацію права на публічне і приватне та нормативний характер права (основним джерелом права є

нормативно-правові акти). Джерелами права в романо-германській правовій системі є закон, звичай, судова та адміністративна практика і правова теорія.

У системі джерел права романо-германської правової системи переважне місце займають нормативно-правові акти (закон). Нормативно-правовий акт - це офіційний документ, що містить норми права (загальнообов'язкові правила поведінки).

Спільною рисою всіх країн, що належать до романо-германської правової сім'ї, є нормативний характер права. У країнах романо-германської правової сім'ї під нормами розуміють загальні правила поведінки, розроблені законодавцем, а також розглядають їх як основу (своєрідний "стрижень"), яка може бути пояснена і деталізована для вирішення конкретних справ. Важливою особливістю норм є їх узагальнений характер, який потребує тлумачення та конкретизації. У країнах романо-германської правової системи закон є найважливішим джерелом права. Норми мають систематичний та ієрархічний характер. Норми, закріплені в конституціях країн романо-германської правової системи, мають найвищу юридичну силу.

Важливу роль у системі джерел права країн романо-германської правової сім'ї відіграють підзаконні нормативно-правові акти, до яких належать постанови, укази, розпорядження, рішення, правила та повідомлення. Більшість з них з'являється в результаті правотворчості шляхом делегування (наприклад, парламент делегує свої повноваження уряду).

Звичай відіграє другорядну роль у системі джерел права і виступає як доповнення до закону. Правова доктрина також відіграє допоміжну роль по відношенню до закону як основної форми права. На думку дослідників, роль правової доктрини визнається у правотворчій та правозастосовчій діяльності (тлумачення правових норм).

Думка про належність судової практики до джерел романо-германського права є досить суперечливою. Однак, на думку багатьох дослідників, судова практика все ж належить до допоміжних джерел романо-германського права.

Судова практика романо-германських держав діє в межах, встановлених законодавцем. Правові норми, створені судовою практикою, мають обмежений характер, оскільки вони не мають такої ж загальності та узагальненості, як правові норми, що виходять від парламенту. Вони не враховуються при розгляді нових справ. У цьому полягає основна відмінність між нормами, створеними в ході судової практики в країнах романо-германського права, і переважним статусом прецедентів у країнах англо-американського права [11, с.541].

Отже, історичне коріння романо-германської правової системи сягає римського права. На відміну від англосаксонської правової системи, де основною основою права є прецедент, у романо-германських державах основним джерелом права є нормативно-правові акти (закони). Тому примат норм є характерною рисою романо-германського права. Крім того, характеристики, які відрізняють романо-германську правову систему від інших правових систем світу, включають ієрархію нормативно-правових актів, їх кодифікацію, диференціацію правової системи на публічну та приватну правові системи та Департамент. Внутрішньо узгоджена правова система в країні романо-германського клану виникає через уніфікацію норм у межах певної групи (інституційної чи правової сфери). Більшість країн, що належать до цієї сім'ї, характеризуються існуванням писаної конституції, норми якої мають найвищу юридичну силу в державі.

РОЗДІЛ III. Англосаксонська правова система: джерела та особливості

Найбільш розповсюдженою у світі є англосаксонська правова сім'я. Система англосаксонського права зародилася та сформувалася в Англії. На формування англосаксонського права головним чином вплинула автономність у зв'язках з континентальною Європою. В англосаксонській правовій сім'ї виокремлюють дві правові групи: англійське загальне право та американське право. До групи англійського права відносяться правові системи Англії та Уельсу, Канади, Австралії, Нової Зеландії та інших правових систем Британської Співдружності націй (36 держав-учасниць). Не підпадають під ознаки англійського права правові системи Північної Ірландії, Шотландії, а також провінції Квебек (Канада), хоча вони і входять у співдружність. До американського права відноситься правова система США [12, с. 122].

Англосаксонське право відрізняється від інших правових систем тим, що в ньому не існує внутрішнього поділу на різні галузі, такі як публічне і приватне, цивільне і адміністративне, кримінальне і торгівельне. Також воно не має характеристики галузевих інститутів як сукупності однотипних норм права. Норми права в англійському праві не поділяються на імперативні чи диспозитивні, як це іноді відбувається в інших правових системах. [13, с. 74].

Англійське право не є кодифікованим. Основну роль у правовому житті суспільства відіграє юридична практика (адміністративний чи судовий прецедент).

Норми в англосаксонському праві поділяються на законодавчі та прецедентні. Законодавчі норми – це правила поведінки загального характеру. Прецедентні норми є частиною судового рішення з конкретної справи, що виноситься вищими судовими інстанціями та має юридичний висновок у справі, аргументацію та мотивування рішення. Прецедент стає «зразком» для наступних судових рішень.

Судовий прецедент є найважливішим джерелом англосаксонського права. Закон в англосаксонському праві реалізуються саме через прецеденти. Право створювати прецеденти в Англії належить лише вищим судовим інстанціям: Палаті лордів, Судовому комітету Таємної ради, Апеляційному суду і Високому суду. Суть прецеденту полягає в тому, що обов'язком судів є обов'язок ухвалювати рішення на основі рішень вищих судових інстанцій.

Ще одним джерелом англосаксонського права виступають закони (статути) і підзаконні нормативні акти. Закон може скасувати прецедент – у цьому полягає пріоритетність статуту над прецедентом. Відомим є той факт, що Великобританія не має писаної конституції, проте існує певна сукупність норм законодавчого походження, що регламентує основні права та обов'язки підданих. Закони та підзаконні нормативно-правові акти визнаються джерелом права тільки після того, як вони будуть апробовані судовою практикою.

Англійська класична теорія вбачає в законі другорядне джерело права, що здатне тільки доповнювати й вносити низку поправок до норм права, створених судовою практикою. Джерелом англійського права також є звичай. Проте його значення другорядне. Нині звичай має дуже обмежене використання [14, с. 317].

Головними рисами правових систем англосаксонського типу є :

- наступність права – тобто, право розвивається поступово, будуючись на попередніх судових рішеннях і прецедентах;
- відсутність рецепції римського права. Відсутність рецепції римського права. Це, однак, не свідчить про те, що римське право взагалі не мало ніякого впливу на правові системи, які належать до англо-американської сім'ї. Такий вплив безумовно існує, але протягом усієї історії розвитку він був незначним і не стосувався засад загального права;
- розвиток загального права юристами-практиками (правова система формується через судову практику, а не теоретичні концепції.);

- змагальна судова процедура – таким чином судовий процес базується на принципі змагання сторін;
- менш абстрактний характер норм, ніж у романо-германському праві. Це пояснюється тим, що більшість норм англосаксонського права створювалися під час розгляду судами реальних справ, і тому ці норми розраховані на вирішення конкретних суперечок, а не на встановлення загальних правил поведінки на майбутнє;
- важлива роль суду присяжних;
- виокремлення в англосаксонському праві прецедентного та статутного права. Прецедентне право традиційно визначається як право, що складається з норм і принципів, які створюються і застосовуються суддями в процесі винесення ними судових рішень;
- пріоритет судового прецеденту над іншими формами права;
- розподіл права на загальне право та право справедливості;
- відсутність строгої диференціації права за галузями – тобто, право не поділяється на чітко визначені галузі;
- відсутність принципового значення поділу на приватне і публічне право. Ця особливість обумовлюється принципом верховенства права, згідно з яким усі є рівними перед правом, а держава виступає на правовому полі лише як один із суб'єктів права поряд із приватними особами. Тому як державі, яка повинна захищати публічний інтерес, так і окремим особам, які повинні мати можливість реалізовувати свої приватні інтереси, необхідно на рівних підставах доводити в суді свою правоту щоразу, коли вони звертаються за правосуддям. У зв'язку з цим, вважають англійські юристи, немає ніякого сенсу створювати самостійні галузі приватного та публічного права, які будуть по-різному захищати інтереси держави й інтереси окремої особи;
- превалювання процесуального права над матеріальним.

У системі загального права виокремлюють дві групи: англійська (правові системи Великої Британії, Ірландії, Канади, Австралії, Нової Зеландії, та інших держав Британської співдружності) та американська (правова система США та окремих штатів США). Англійське загальне право мало вирішальний вплив на розвиток правової системи США. Вона розвивалась на основі загального права, що виникло у Великій Британії ще у XIII ст. Зважаючи на те, що загальне право розвивалося юристами-практиками (а не вченими в університетах, як в країнах романо-германської правової сім'ї), йому притаманна певна стихійність, відсутність строгої логіки і структури в побудові. Головною особливістю є те, що прецедент є основним джерелом права, тобто норма права створюється з конкретного рішення і є менш абстрактною. Прецедент має бути зразком, прикладом, як поводитися у подібній ситуації, якщо вона виникне знову [15, с. 28].

Отже, англосаксонська правова система відіграла важливу роль у виникненні сучасного права. Однією з його головних характеристик є пильна увага до звичаїв і звичаїв, що лежать в основі вирішення спорів і судових рішень. Англосаксонська правова система послужила каталізатором розвитку судових систем, принципів правосуддя та захисту прав громадян, відіграла важливу роль у формуванні основи верховенства права. Його вплив можна побачити в сучасних правових системах багатьох країн, особливо в англомовних країнах. Через історичні обставини англійське право завжди займало центральне і домінуюче положення в англосаксонській правовій сім'ї. Тому необхідно розрізнити вузьке поняття англійського права, яке розглядається як сукупність юридично обов'язкових норм, і універсальність цього права, яке є зразком для великої кількості держав. Англосаксонське право внутрішньо не поділяється на публічне та приватне право, воно не поділяється на різні галузі (цивільне право, адміністративне право, кримінальне право тощо), і воно розрізняється між загальним правом та правом капіталу. Ці характерні відмінності визначають

багато інших особливостей англосаксонської правової системи. Однак варто зазначити, що з часом багато аспектів англосаксонської правової системи були модифіковані або змінені відповідно до сучасних потреб суспільства. Ці зміни відбувалися під впливом культурних, політичних та економічних факторів.

РОЗДІЛ IV. Релігійно-традиційна (мусульманська) правова система

Релігійно-традиційний підтип правових систем в основному представлений мусульманськими правовими системами. У роботі С. Є. Галука запропонована класифікація таких систем:

- 1) Державна релігія і безпосереднє застосування норм ісламу.
- 2) Державна релігія, але норми ісламу використовуються через звичаї.
- 3) Іслам як державна релігія, але мусульманське право застосовується лише в релігійних аспектах та стосується статусу особи.
- 4) Іслам не є державною релігією, але мусульманське населення дотримується його принципів.

У сучасних мусульманських правових системах сформована система джерел позитивного права, що є ієрархічною. Більшість арабських країн мають конституцію як найвищий документ, хоча у деяких, таких як Лівія і Саудівська Аравія, цим найвищим документом є Коран. Також спостерігається зростання кодифікованих актів і важливість міжнародних договорів. За використанням таких критеріїв, як суттєві юридичні ознаки та рівень нормативності механізму правового впливу, сучасні мусульманські правові системи можна ідентифікувати як змішаний тип і віднести їх до релігійно-общинного підтипу. В цьому підтипі система джерел права визначається переважно моделлю континентального права [16, с. 8].

Відомий теоретик мусульманського права Л. Р. Сюкіяйнен підкреслює, що мусульманське право є єдиною ісламською системою соціально-нормативного регулювання. Вона включає в себе як юридичні норми, так і релігійні, моральні принципи та звичаї [17, с. 4].

Внаслідок цього право отримує божественну природу, що виключає можливість створення права людиною, включаючи законодавчі органи. Замість цього визнається необхідність тлумачення права та його інтерпретації відносно

божественних принципів та конкретних ситуацій життя, а також застосування права за аналогією. Оскільки правові норми можуть відставати від фактичних відносин, які постійно розвиваються, інколи важко адаптувати архаїчні норми до сучасного життя, навіть за допомогою аналогії. У країнах, де іслам визнається державною релігією, національна практика полягає в закріпленні принципу відповідності законів та інших джерел права принципам шариату в конституційному порядку [16, с. 10].

Країни традиційного права в основному є сукупністю різних правових систем, які глибоко укорінені у звичаї, традиції та культури нерелігійного характеру, або їх широке застосування поруч або навіть замість офіційного права. Ці країни включають країни Африки, більшість азійських країн та країни Океанії, проте вони відрізняються значною специфікою. Деякі дослідники навіть розглядають можливість поділу країн традиційного права на окремі правові сім'ї. Наприклад, Г. Саміло стверджує, що процес формування державності та національного права в Африці веде до виникнення нового типу правових систем, які поєднують основи звичаєвого права, права колишніх метрополій, релігійних норм та нового законодавства. В африканських державах громади та племена, які є основними суспільними структурами, неоднорідні за етнічними, мовними, релігійними, культурними та традиційними особливостями. Проте ключовим принципом функціонування цих спільнот і основою для формування правових систем африканських держав є те, що найважливіші суспільні відносини регулюються звичаєвим правом [18, с. 21].

Тому немає обґрунтованих підстав для виділення правових систем Африки в окремий тип, оскільки всі перераховані аспекти повністю відносяться до традиційного типу релігійно-традиційної правової сім'ї. Слід підкреслити, що навіть розгляд справ у судових органах у цих країнах часто замінюється зверненням до місцевих арбітражів, таких як общинні суди, де рішення приймаються на основі стародавніх правил або звичаїв, сформованих протягом багатьох років практики. [19, с. 86].

Отже, об'єднання різних правових систем у релігійно-традиційний тип стає важливим у контексті мононорматики. Це означає, що основні джерела права формуються за принципом мононорм, у якому уособлюються засади права, релігії, традицій, звичаїв та інших аспектів у одному регуляторі. Це не просто паралельне існування різних нормативних регуляторів у суспільстві, а їхнє злиття до такої міри, коли їх вже неможливо розрізнити, що ускладнює визначення природи "кінцевого" комплексного регулятора. Така специфіка релігійно-традиційного типу правових систем необхідно враховувати під час процесу конвергенції права, оскільки мононорми можуть повністю змінити правову картину національних правових систем, з якими вони зливаються.

ВИСНОВКИ

Отже, аналізуючи природу та розвиток правових систем, ми розуміємо, що вони є складними та динамічними структурами, які формуються через тривалий історичний процес. Правова система відображає історичні та культурні особливості суспільства і є об'єктивним історично закономірним явищем. Вона представляє собою цілісний феномен, що може бути розглянутий через призму її системних властивостей та порівняння з іншими соціальними системами.

У країнах романо-германської традиції правові системи характеризуються приматом нормативно-правових актів, ієрархією їхніх джерел, кодифікацією законів та іншими характеристиками, що відрізняють їх від інших правових систем, наприклад, англосаксонської. Писана конституція, яка має найвищу юридичну силу, стає основою більшості таких систем.

Проте всі правові системи піддаються впливу змін, викликаних культурними, політичними та економічними факторами. Ці зміни можуть відбуватися через модифікацію чи адаптацію законів та процесів у системі.

Англосаксонська правова система історично відіграла важливу роль у формуванні сучасного права, встановивши принципи судової системи, правосуддя та захисту прав громадян. Її вплив і видатні риси, такі як увага до звичаїв та судова практика, прослідковується в сучасних правових системах багатьох країн, що свідчить про її значущість. Однак, варто враховувати, що зміни, спричинені культурними та іншими факторами, модифікували деякі аспекти англосаксонської правової системи з часом. Невід'ємною частиною цього процесу є об'єднання різних правових систем у релігійно-традиційний тип, що вимагає уважного вивчення та адаптації, оскільки ці мононорми можуть суттєво змінити правову картину національних правових систем.

Об'єднання різних правових систем у релігійно-традиційний тип стає важливим у контексті мононорматики, де основні джерела права формуються за

принципом мононорм, об'єднуючи засади права, релігії, традицій та інших аспектів у комплексний регулятор.

Розуміння цих особливостей дозволяє краще оцінити природу та функціонування правових систем у сучасному світі та їхнє значення для суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Правова система. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Правова_система.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави та права (Енциклопедичний курс): Підручник– X. : Еспада, 2006. – 776 с.
3. Вступ до теорії правових систем: Монографія/ За редакцією Зайчука О.В., Оніщенко Н.М.– К.: Юридична думка, 2006. – 430 с.
4. Держава у світовому співтоваристві. / Ю.А. Тихомиров // Соціальні науки і сучасність. 2017. № 3.
5. «Система права та правова система: особливості взаємозв'язку та взаємовпливу.» Ю. М. Риженко: веб-сайт. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11141/21-Rizhenko.pdf?sequence=1>.
6. Типологія // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. — Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. — С. 638. — 742 с. — 1000 екз. — ББК 87я2. — ISBN 966-531-128-X.
7. Правові системи світовий досвід [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_2694.
8. Лук'янов Д.В. Релігійні правові системи // Погребняк С.П., Лук'янов Д.В., Биля-Садабаш І.О. Порівняльне правознавство/ За ред. НАПрН України О.В. Петришина Х.: "Право" 2012.
9. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу. Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. 273 с.
10. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2004. 656 с.
11. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. / О. Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2004. – 656 с.

12. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу: навч. посіб. / Л. А. Луць. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. – 256 с.
13. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права: навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна. – К. : Знання, 2008. – 333 с.
14. Колодій А. М., Копейчиков В. В. Теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 368 с.
15. Колодій А. М., Копейчиков В. В. Теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 368 с.
16. Галюк С.Є. Порівняльно-правова характеристика джерел сучасного мусульманського права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2009. 19 с.
17. Сюкіяйнен Л. Р. Мусульманське право. Питання теорії і практики. 1986
18. Саміло Г. О. Особливості правових систем сучасних африканських держав. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №1. С. 21–23.
19. Михайліна Т. В. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 312 с.

Схожість

Джерела з Інтернету

1000

1	http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1281	148 джерел	10.4%
2	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/56415/2/2020v7n4_Korneliuk_Y-Features_of_formation_and_69-76.pdf	12 джерел	8.67%
3	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/25845/%d0%9f%d1%96%d0%b4%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%b	13 джерел	7.24%
4	https://dut.edu.ua/firefox/l_628_31848126.pdf	45 джерел	5.49%
5	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/53847/2/2020_Korneliuk_lu_l-Osoblyvosti_romano_hermanskoi_27-28.pdf	29 джерел	5.36%
6	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41994/1/%d0%9a%d0%a3%d0%a0%d0%a1%d0%9e%d0%92%d0%90_%	257 джерел	5.11%
7	https://uristinfo.net/2011-01-16-19-18-47/39-vdtkachenko-poryvnialne-pravoznavstvo/672-rozdil-5-zagalna-harakter	24 джерела	4.9%
8	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/24534/1/%d0%a2%d0%94%d0%9f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%8...		4.58%
9	https://ukrreferat.com/chapters/pravosnavstvo/ednist-i-bagatomanitnist-prava-referat.html	36 джерел	3.29%
10	https://jpps.donnu.edu.ua/article/download/10271/10182	81 джерело	2.72%
11	http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31647.doc	2 джерела	2.59%
12	https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=816496	3 джерела	2.54%
13	http://referatu.net.ua/referats/135/37135/?page=1	9 джерел	2.09%
14	https://refdb.ru/look/2643057-pall.html		1.63%
15	https://st-nk.mozello.com/forum	5 джерел	1.61%
16	http://eprints.cdu.edu.ua/587/1/nav9.pdf	3 джерела	1.38%
17	http://ftplec.nlu.edu.ua/%d0%9b%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d1%96%20%d0%bc%d0%b0%d1%82%d...		1.32%
18	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/14865/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%	16 джерел	1.16%
19	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5510/1/%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%9c%d0%a0_%d0%a1%20%d0%a0	3 джерела	1.13%
20	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6050/1/%d0%91%d0%91%d0%9b_%d0%9f%d0%9e%d0%9a%d0%90%d0%	2 джерела	1.11%

21	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6078/1/Tiurina%20O.%20V.%20Modern%20national%20law%20system	17 джерел	1.07%
22	http://faculty-law-polytec.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/03/zbirnyk-tez-2020.pdf	3 джерела	1.04%
23	https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/8_12_2017.pdf	10 джерел	1.04%
24	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11013/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%20%d0%9c%d0%b5%d1%8...		0.95%
25	http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/8307/1/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%20%D1%81%D0%B8%D1...		0.91%
26	https://pdfslide.tips/documents/-20161209.html	10 джерел	0.89%
27	https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/sura_zbirnik-tez-dopovidey_2020_maket.pdf		0.89%
28	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/nmm/2020/kzpd/p18.4.pdf	17 джерел	0.84%
29	http://vjhr.sk/archive/2014_2_2/all.pdf		0.82%
30	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/l4.pdf	8 джерел	0.82%
31	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/9667/1/%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1...	16 джерел	0.82%
32	https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16545241293908.pdf	11 джерел	0.79%
33	http://dipplus.com.ua/metodichn-vkazvki/news_post/aktualni-problemi-teorii-derzhavi-ta-prava		0.77%
34	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11434/1/%d0%91%d0%91%d0%9b_%d0%9f%d0%9e%d0%9a%d0%90%d0%96%...		0.77%
35	http://www.apdp.in.ua/v95/95_2022.pdf		0.77%
36	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4400/1/%d0%a2%d0%9f%d0%9f%d0%97_%d0%bf%d0%be%d0%ba%d0%b...	2 джерела	0.73%
37	https://www.wikizero.com/uk/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0...		0.7%
38	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7025/2/%d0%90%d0%9f%20%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d0%be%d0%ba...		0.7%
39	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6856/Naichuk-A.V.-Adamovskyi-V.I.-Osnovy-sotsialno-pravovykh-v...		0.66%
40	http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2017/10/%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-15-2017.pdf		0.66%
41	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35397/1/%d0%b4%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%...	2 джерела	0.61%
42	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82773		0.61%

